

**VÝVOJ ODDĚLENÍ FOTOGRAFIE NA STŘEDNÍ ŠKOLE UMĚNÍ A
DESIGNU V BRNĚ PO ROCE 1989**

Radovan Saiss

Bakalářská práce
2011

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ústav reklamní fotografie a grafiky
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Radovan SAISS**
Osobní číslo: **K08316**
Studijní program: **B 8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design – Reklamní fotografie**

Téma práce: **1. Teoretická část:**
Vývoj fotografie na Střední škole umění a designu v Brně po roce 1989

2. Praktická část:
a) katalog výrobků nebo služeb: Automobil Lexus
b) volný výstavní soubor: Sobota – můj volný čas

Zásady pro vypracování:

1. Teoretická část:

rozsah práce: minimálně 25 stran textu + předepsané přílohy.

Součástí obhajoby práce i hodnocení je přednáška na téma teoretické části Bakalářské práce po dobu 15 min. včetně obrazové prezentace. Přednáškou se nerozumí přečtení obsahu práce. Časový limit je nutno dodržet.

2. Praktická část:

a) katalog výrobků nebo služeb: celkem 12 – 15 fotografií – formát 24x30 jako maketa s grafickou úpravou + stejný počet zdrojových fotografií ve formátu 30x40cm (nebo odvozený formát) adjustovaných ve formě výstavních zvětšenin a instalovaných na zdi. Publikace by měla obsahovat krátký informativní text. Text musí projít jazykovou korekturou.

b) volný výstavní soubor: ucelený, koncipovaný soubor fotografií (explikace + písemná obhajoba), min. 10 ks fotografií v archivní kvalitě, výstavní formát (min. 50x60 cm), libovolná technika, adjustováno + písemná obhajoba cca 2 str. textu.

Současně budou všechny části praktické i teoretické práce odevzdány v digitální podobě na 3ks CD v daném rozlišení v předepsané kvalitě.

Rozsah bakalářské práce: **viz Zásady pro vypracování**

Rozsah příloh: **viz Zásady pro vypracování**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/umělecké dílo**

Seznam odborné literatury:

doporučené zdroje:

veškerá dostupná odborná literatura a webové stránky vztahující se k tématu po konzultaci s vedoucím práce.

Vedoucí teoretické části: **prof. Mgr. Pavel Dias**
Ústav reklamní fotografie a grafiky

Vedoucí praktické části: **MgA. Jan Jindra**
Ústav reklamní fotografie a grafiky

Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **16. května 2011**

Ve Zlíně dne 1. února 2011

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

doc. MgA. Jaroslav Prokop
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 15.2.2019

Radovan Saiss

.....
Jméno, příjmení, podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Moje bakalářská práce se zabývá vývojem a změnami oddělení fotografie na Střední škole umění a designu v Brně po roce 1989. Také čím se studenti ve svých souborech zabývali a kam nejspíše budou své práce směřovat do budoucna.

Klíčová slova: vývoj, fotografie, změny, střední škola

ABSTRACT

My thesis deals with development and changes photography department at High School of Art and Design in Brno since 1989. Also, students are engaged in their files, and where their work will probably go in the future.

Keywords: development, photography, changes, High school

Poděkování panu prof. Pavlu Diasovi za vedení práce, dále Mgr. Martinu Vybíralovi, Mgr. Jiřímu Víškovi, Ivanu Emrovi, Jiřímu Dvořákovi za rozhovory a za poskytnuté zdroje k tématu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářská práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Zlíně dne.....

Radovan Saiss.....

OBSAH

ÚVOD.....	9
1. JAKÁ BYLA BRNĚNSKÁ ŠUŘKA? ANEB JAK TO BYLO TENKRÁT	10
2. JAK TO BYLO S OBOREM FOTOGRAFIE?	16
2.1 Mgr. Martin Vybíral	18
2.2 Mgr. Jiří Víšek	20
2.3 Ivan Emr	22
2.4 Jiří Dvořák	24
3. OBOR FOTOGRAFIE V 90. LETECH	25
4. ČESKÁ PARALAXA	27
5. PŘICHÁZÍ DIGITÁLNÍ ÉRA!	28
6. ZMĚNY – 90. LÉTA vs. SOUČASNOST	29
7. JAK DÁL?	33
8. JAK TO VIDÍ STUDENTI?	34
9. CO ŘÍCI NAKONEC?	36
ZÁVĚR	38
SEZNAM POŽITÝCH ZDROJŮ.....	39
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA.....	40

ÚVOD

Jak to bylo? To je ta hlavní otázka, která mě na tomhle tématu zajímá. Jaké byly nejvýznamnější změny na oddělení fotografie na Střední škole umění a designu v Brně po roce 1989? A byly vůbec nějaké? Nebo se za těch posledních 22 let nic nezměnilo? A jak to asi bude dál? Jak to bude pokračovat? Co si myslí studenti a absolventi o své škole? Jak se dostali současní kantoři k působení zde na škole? Byl to jejich cíl, který chtěli ve svém životě dělat? A jak se oni sami dostali k fotografii? Jak na ně působila škola v době, kdy zde sami studovali? Samozřejmě, mě také zajímalo, jak to bylo s oborem fotografie před rokem 1989. Stejně tak jak to bylo s historií celé školy! Jaké měla problémy škola ve své historii? Jak přežívala svá těžká i lehká období, co se s ní za dobu od jejího založení událo? To vše jsou otázky, které mne zajímaly již při zdejším studiu, a tak jsem se rozhodl na tyto i další otázky nalézt ve své práci odpověď. Na toto téma, zatím mnoho publikací nevzniklo, nicméně jsem využil dostupnost různých katalogů, vydaných u příležitosti založení výročí školy nebo u různých výstav, dále pak samozřejmě internetové stránky školy i jiné, kde jsem získal hodně informací o historii školy, ale nejvýznamnější měrou do mé práce přispěly rozhovory s kantory, studenty i absolventy.

1. JAKÁ BYLA BRNĚNSKÁ ŠUŘKA? ANEB JAK TO BYLO TENKRÁT.

Každá škola – školní instituce, školní budova – je jiná, charakteristická svým zaměřením, učebním plánem, profilem absolventa. Jiná svou náladou, atmosférou i přístupem ke studentům.

Od svého založení byla ostře sledována, chválena i haněna, jako každá škola prožívala období aktivity a růstu, ale také období stagnace a napětí. Brno, jako významné centrum uměleckého i kulturního života, postrádalo umělecké učiliště již v letech před vznikem Československé republiky. O založení školy se diskutovalo od počátku 20. století a vzorem byla řada škol, které již rozvíjely svou činnost ve všech větších městech Evropy. Výsledkem dlouhodobého úsilí bylo založení Školy uměleckých řemesel (ŠUŘ) v roce 1924. ŠUŘ byla podporována a sledována Obchodní a živnostenskou komorou, které musela skládat nejen účty finanční, ale také dokazovat, jak naplňuje stanovený cíl: „provádět uměleckou výchovu dorostu v oblasti průmyslu, řemesel, obchodu a mít péči o povznesení umělecké výroby vůbec“ (z prvních osnov školy – 1924/25). Koncepce školy byla stanovena tak, aby bylo možné přizpůsobovat učební plán potřebám praxe.

Nejstarší učební plán, který se pak po léta osvědčoval, rozdělil školu na dva stupně. První tvořila dvouletá příprava, v níž se vyučovalo technickým základům kresby, kreslení podle živého modelu, modelování, do kreslení byly zahrnuty i základy malby. Část studia byla věnována i předmětům teoretickým, např. to byla deskriptivní geometrie, nauka o slozích, dějiny uměleckého řemesla, technologie výtvarných materiálů. Po absolvování přípravy bylo možné volit z devíti oborů pokračovacího tříletého speciálního studia. Původní velkorysá koncepce nebyla rozvinuta v plné šíři. Důvodem byly jistě provozní problémy

a možná i skutečnost, že některé obory nebyly pro praxi aktuální, dalším důvodem byl i nedostatek učitelů.

V určitých obdobích měla problémy se svou školní budovou a prostorami svých ateliérů, ale byla vždy plna nadějí a plánů do budoucna. Od roku svého založení byly učebny a pracovny umístěny v budově Moravského uměleckoprůmyslového muzea na Husově ulici (nyní Moravská galerie), k dispozici měla škola i rozsáhlou knihovnu této instituce. Dvacátá léta 20. stol. jsou dobou optimismu, plánuje se komplex nových budov pro odborné školy. Architektonické soutěže, vypsáné v roce 1930, se zúčastnilo mnoho architektů, k realizaci byl určen návrh architekta Bohuslava Fuchse. V plánovaném areálu měla mít ŠUŘKA k dispozici jednu budovu včetně dílenského zázemí. Plány ukončila hospodářská krize i druhá světová válka a projekt celého komplexu zůstal nerealizován. Brno bylo ochuzeno o jednu ze staveb významného architekta a řešení provozních problémů školy se odsunulo do budoucnosti. Situace byla vyřešena po válce, kdy byla škole přidělena stávající budova na Husově ulici 10. [obr. 1] Historizující stavba architekta Ferdinanda Hracha, postavena v letech 1896 – 97, procházela řadou oprav a rekonstrukcí, zmodernizována byla na počátku 90. let 20. století také přístavbou podkrovních učeben a sálu figurálního kreslení, který slouží i jako aula při slavnostních příležitostech. Nově byla vybudována ve školní budově v Husově ulici školní jídelna.

Škola je právem hrdá na své učitele - výtvarníky, jejichž jména se často objevují v odborných publikacích věnovaných dominantním osobnostem české výtvarné kultury. Svou tvorbou, osobním příkladem, pokorou a odpovědností při své vlastní výtvarné práci často formovali charakter i atmosféru školy, profil ateliéru, který vedli, a především studenta. Šťastná období rozvoje školy i jednotlivých ateliérů jsou většinou spojena

se jmény výtvarníků – učitelů. Chod školy neurčují vždy jen normy a pravidla či osnovy, ale také výrazné osobnosti pedagogů i studentů, což platí zejména pro školství umělecké. Za necelých osmdesát let existence školy zde působila řada významných umělců – malíři a grafici Emanuel Hrbek, František Süsner, Petr Dillinger, František Malý, František Myslivec, Karel Jílek, Bohdan Lacina, Jiří Hadlač, Karel Langer, Jaroslav Král, Jiří Šindler, Zdeněk Fuksa, Bedřich Petrovan, Emanuel Ranný, Dalibor Chatrný, Jiří Coufal, Antonín Odehnal, sochaři Václav Vokálek, Viktor Oppenheimer, Jan Lichtág, Ladislav Martínek, František Navrátil, architekti Josef Šálek, Karel Ort, František Kalivoda, mistr knihař Jindřich Svoboda, fotografové K. O. Hrubý, Oldřich Staněk, Jaroslav Bouček, Pavel Dias, Vladimír Židlický nebo Antonín Dufek, [obr. 2] který je v současnosti kurátorem Moravské galerie na penzi a čas od času uspořádává pro studenty různé přednášky a výklady k nejnovějším výstavám nebo k dílům v depozitářích Moravské galerie.

Není možné uvést jména všech významných učitelů, zhodnocení významu pedagogů školy a jejich díla výtvarného v rámci kultury regionu a republiky by vydalo na samostatnou práci. Přístupem ke studentům i pojetím výuky mnohdy vybočují z tradiční představy o učiteli. Předali absolventům své nejlepší praktické i řemeslné zkušenosti, které jsou jednou ze základních podmínek vzniku dobrého uměleckého díla, ale také citlivě rozvíjeli samostatnou výtvarnou práci studentů, pomáhali utvářet vlastní názor i hledat další cestu tvorby.

V čele školy se vystřídala řada ředitelů, z nichž mnozí dokázali udržet úroveň školy i za nepříznivých společenských podmínek. Prvním ředitelem školy byl ing. arch. Stanislav Sochor, který byl současně i ředitelem Moravského uměleckoprůmyslového muzea. Bylo tak určeno podle původní koncepce z dob založení školy, kdy bylo stanoveno, že ředitel této instituce bude i ředitelem

školy. Ke správnému oddělení školy od muzea došlo v roce 1938, kdy byl ředitelem Moravského uměleckoprůmyslového muzea jmenován historik umění Václav Richter a správcem školy akademický malíř Emanuel Hrbek, který se tak stal prvním samostatným ředitelem ŠUŘKY. Výraznou osobností brněnské ŠUŘ byl Josef Vydra, který stál v čele školy i v nelehkých dobách druhé světové války. V době předválečné využil svých bohatých zkušeností ze svého předchozího působení na bratislavské umělecké škole i kontaktů s Bauhasem, který v době meziválečné výrazně spoluvytvářel dějiny moderního umění i uměleckého školství nové doby. Důležitá pro rozvoj školy je i skutečnost, že s ním přišla do Brna řada významných umělců - pedagogů školy, kteří přenesli do výuky své poznatky z vlastního studia na německém Bauhausu (např. Zdeněk Rossmann).

Z poválečných ředitelů uvedu alespoň jména – Zdeněk Juna, Oldřich Bárta, Josef Umlášek, Jan Šebela a zejména pak Jan Mária Najmr, který stál v čele školy v letech 1963–1982, kdy byl vystřídán Vladimírem Židlickým. Malíř a grafik Antonín Odehnal stál v čele školy v letech 1989–90, pomohl škole překlenout období společenských i politických změn a v této době vznikly také první plány pro generální opravu školní budovy. K zásadní rekonstrukci školní budovy a přístavbě dalšího – pro provoz školy nutného – patra pak přistoupil ředitel ing. arch. Petr Haimann, který byl ředitelem školy v letech 1990–1999.

Pro obyvatele Brna, studenty i absolventy měla škola vžitý hovorový název „ŠUŘKA“, který přetrval i v dobách, kdy škola měnila své názvy v rámci různých organizačních a administrativních změn v československém školství. Od roku 1991 užívala s nepatrnou změnou svého původního tradičního názvu (Střední škola uměleckých řemesel). V roce 1994 na škole vzniklo pomaturitní studium, které se v roce 1998 transformovalo na vyšší od-

borné, a ke Střední škole uměleckých řemesel přibyla Vyšší odborná škola uměleckých řemesel.

V roce 2005 byla vyšší odborná škola přejmenována na Vyšší odbornou školu restaurátorskou. Od roku 2006 má střední i vyšší škola společný název Střední škola umění a designu (dále jen „Šuřka“) a Vyšší odborná škola restaurátorská.

Šuřka se vždy snažila chápat své studenty, byla hrdá na své absolventy. Studenti vždy – jak už to bývá – provokovali. Každý po svém, ale také „Šuřácky“. „Šuřáci“ byli vždy trochu odlišní – svým oblečením, svými názory, vztahem k výtvarnému umění, ke svým učitelům i škole. Pořádali (a zase pořádají) „Šuřinky“ [obr. 3], původně (a snad opět) maškarádu, která byla i příležitostí pro setkání absolventů i studentů s učiteli a patřila (a snad zase patří) k oblíbeným společenským akcím kulturního Brna. Maturitní zkouška, kterou končí svá studia na SŠUŘ studenti od školního roku 1947/48, není pouhým monologem na vylosované téma z českého jazyka či dějin výtvarné kultury, ale také dialogem s učiteli a oponenty – výtvarníky nad vlastním výtvarným dílem při jeho obhajobě, vysvětlení svého výtvarného pojetí i svých názorů. Údaje o studiích na uměleckých školách patří k důležitým datům ze života výtvarníků a nechybějí zpravidla v žádném výstavním katalogu, slovníkovém hesle a tím méně pak v monografických studiích. Za dobu existence brněnské SŠUŘ se k jejímu absolutoriu hlásilo a hlásí řada umělců.

Od svého založení chtěla být sledována, upozorňovala na svou činnost řadou výstav samostatných i svou účastí na různých přehlídkách. Na počátku prezentační činnosti zaujímá významné místo expozice ŠUŘKY na Výstavě soudobé kultury v Brně v roce 1928, která se stala jednou z dominant výstavy a kterou škola dala najevo svou pokrokovou orientaci. V letech 1924–1939 vydávala škola Výroční zprávy, obsahově i výtvarně dokumenty vynikající úrovně. Zprávy uvádí nejen výčet

absolventů jednotlivých oborů, seznamují také výstavy jednotlivých oddělení, škola zveřejňovala výsledky práce svých učitelů i studentů v rámci různých přehlídek i soutěží, pořádala a pořádá výstavy. V soutěžích byli a jsou studenti školy často velmi úspěšní.

Současná doba si vyžádala změnu názvu i proměnu koncepce školy, mění se studijní program jednotlivých oddělení. Škola reaguje na celkovou proměnu společnosti i nové požadavky, kladené na absolventy školy. Zůstává nadále špičkovým pracovištěm, které inovuje a zároveň navazuje na to nejlepší z minulosti. A tak „génus loci“ – „duch času“ zůstává zachován ve výuce i školních prostorách, řada věcí se však mění – některé razantně, některé postupně, proměna dalších se připravuje. Ostatně o změnách oddělení fotografie po roce 1989 je tato práce.

Klauzurní práce – výtvarné pololetní zkoušky – mají posledních několik let jednotné téma pro všechny obory. Utajované náměty – „úkoly“ – se dozvídají studenti i učitelé těsně před začátkem klauzur tak, aby byla startovní čára pro všechna oddělení stejná. A začíná přemýšlení, hledání – jak vyjádřit podstatné, jakou technologii zvolit, aby byla práce hotova včas, jak zaujmout a vložit do výtvarného úkolu i svůj pocit, individualitu, své vidění i názor. Studenti od 3. ročníku své práce obhajují před komisí, vysvětlují, debatují. Připravují se tak nejen na odbornou část maturitní zkoušky. Obhajoba se stává modelovou situací budoucího jednání se zákazníkem – vysvětlit a obhájit svou práci, neustoupit od své vize. A pokud ustoupit, tak se ctí, při dodržení výtvarné kvality díla i svého vidění.

Je možné naučit všechny studenty stejné gramatické v jazycích, čas tvorby a díla významných mistrů minulosti i současnosti v dějinách umění. Ve výtvarných předmětech je však učení se také hledáním sebe. Co a jak chci vyjádřit? Je mi bližší moderní

vyjadřování nebo spíše tradiční pojetí? Řekl jsem podstatné? A pokud ano – řekl jsem to dobře? Hledání – mnohdy plné omylů a slepých cest – usměrňují odborní učitelé – citem i zkušeností, s ohledem na uměleckou konstituci budoucích „umělců“. Výuku odborných předmětů vedou výtvarníci, od kterých se – také tradičně – vyžaduje vlastní tvůrčí činnost. Mnohdy jsou vnímáni studenty jako starší „mistři cechu výtvarného“ – jako někdo, kdo má hledání za sebou a přitom stále tvoří něco nového, někdo, kdo ví jak, je těžké obstát před divákem, zákazníkem.

Od odborných učitelů se očekává mnoho a v neposlední řadě i to, že jsou schopni i ochotni poradit, pomoci se orientovat v nejnovějších technologických postupech. Výstavy děl učitelů jsou studenty sledovány a příklad učitelů vede studenty k pořádání vlastních autorských výstav. Zkušenosti starších pedagogů i nadšení řady nových mladých učitelů – často absolventů školy – jsou zárukou kvality výuky, vedení a usměrňování... Tradiční je také spolupráce mezi ateliéry, která se ve škole rozvíjela ještě před nyní požadovanými „rámcovými vzdělávacími programy“. Prostupnost jednotlivých oddělení je dána šíří výtvarných úkolů, které často přestupují rámec výtvarné tvorby studovaného oddělení. Na odborné předměty navazují také předměty teoretické – dějiny výtvarného umění jsou základní orientací v minulosti i inspiračním zdrojem vlastní tvorby, literatura dává řadu námětů, jazyky učí i odborné terminologii oboru. Nemění se jen koncepce výuky, průběžně je modernizováno i vybavení školní.

2. JAK TO BYLO S OBOREM FOTOGRAFIE?

Obor fotografie se objevuje již v nejstarším učebním plánu SŠUŘ, fotografie byla zařazena do speciálního tříletého studia spolu s grafikou a typografií. V provizorních podmínkách, ve kterých škola v meziválečném období pracovala, nebylo

možné původní koncepci ateliéru grafiky, typografie a fotografie rozvinout v plné šíři a zvláště ateliér fotografie neměl potřebné zázemí pro svou práci. I když nebylo v době meziválečné ve škole založeno fotografické oddělení, nelze říci, že by se žáci s tímto oborem nesetkali. Fotografii se vyučovalo v rámci grafického oddělení (učitelé Zdeněk Kowalski, Jaroslav Bouček). Pod vedením Emanuela Hrbka začíná pracovat v oboru fotografie pět studentů, kteří v roce 1933 prezentují své práce v oboru grafiky, typografie a fotografie výstavou v Krásné jizbě Družstevního paláce v Praze i jinde (Fotoskupina pěti – F5, Josef Kamenický, Bohumil Němec, Jaroslav Nohel, František Povolný, Hugo Tábořský). Svým dílem reaguje každý ze členů skupiny na obecné umělecké podněty 20. a 30. let, fotografickou tvorbou našli studenti adekvátní vyjádření svého uměleckého výrazu. Činnost skupiny F5 je důkazem o možnosti věnovat se studiu v oblasti fotografické tvorby na brněnské ŠUŘ, jejich výstavní činností počíná dlouhodobá prezentační činnost tohoto ateliéru.

Vlastní založení samostatného oddělení fotografie se všemi administrativními náležitostmi spadá do školního roku 1951/52, kdy v čele ateliéru vystřídal Vítězslava Tučného fotograf Karel Otto Hrubý. Tato výrazná osobnost v oblasti fotografie i pedagogiky vtiskává tvář fotooddělení téměř po 30 let. Dalšími vedoucími byli Oldřich Staněk, Vladimír Židlický, František Chrástek, Pavel Dias, František Maršálek, Jiří Víšek a Martin Vybíral, který je jím dodnes.

Za tu dobu prošly oddělením stovky studentů. Desítky učitelů se snažili o hledání co nejlepší metody středoškolského uměleckého vzdělávání. Uplynulo přes padesát let, a oddělení potvrdilo v současné době oprávněnost vlastní existence. Učí se podle novelizovaných výukových plánů, personální a technické vybavení oddělení je, přes všechny provozní potíže, na solidní úrovni. Uplatňuje se důraz na koncepčnost tvorby, na nutnost pracovat ve větších, myšlenkově propracovaných celcích.

Druhým, nikoliv méně významným aspektem je iniciovat a udržet během studia vlastní fotografickou tvorbu, to je ta část práce, která pramení z niterné potřeby vyslovit se, sdělit nějaký obsah. Soubor volných prací je a vždy byl součástí maturitních prací.

Pojďme si představit učitele, kteří sami studovali a teď působí a vyučují na oddělení fotografie v průměru od roku 1989. Jsou to čtyři páni fotografové:

2.1 Mgr. Martin Vybíral

nar.31.3.1960

Studia:

- 1980–1982 Střední umělecko-průmyslová škola, Brno
- 1985-1993 FAMU Praha, katedra fotografie (prof. Ján Šmok, doc. Jaroslav Rajzík)

Pedagogická činnost:

- 1991 – dosud SŠUD Brno.
- 1995 – dosud vedoucí oddělení Užitá fotografie a média na SŠUD Brno.

Člen sdružení Q. V osmdesátých letech působil jako fotograf v reklamní agentuře a tiskárně.

V oblasti užití fotografie spolupracuje s Památkovým ústavem v Brně a Moravskou galerií dále pak s reklamními agenturami a vydavatelstvími. Autor řady fotografií v oboru módní a reklamní fotografie, ve volné tvorbě se zaměřuje na nalezená klidná zátiší.

Jak Martin Vybíral začal fotografovat?

Měl k fotografii blízko již od útlého dětství, jeho maminka i dědeček fotografovali. Tatínek byl amatérský kameraman, sice bez nějakých uměleckých a autorských ambicí, zaměřený především na rodinou fotografii a film, a tak Martin Vybíral se již odmalička rád pohyboval v temné komoře.

Šuška a Martin Vybíral jako student:

Na Šušku se dostal až časem, na poprvé přijat nebyl. Začal studovat na gymnáziu v Ivančicích, odkud poté přestoupil na Lerchovo gymnázium v Brně, kde i odmaturoval. Teprve potom nastoupil do 3. ročníku na Šušku na oddělení fotografie a v této době již intenzivně fotografoval. Oproti studiu na gymnáziích na něj zde působila úplně jiná atmosféra, krásná atmosféra, s výhodou v tom, že nemusel navštěvovat všeobecné předměty a mohl se tak naplno věnovat pouze fotografování. V této době zde učil pan Vladimír Židlický, který do jisté míry ovlivnil svojí líbivou tvorbou všechny studenty této doby. Všichni měli pocit, že tak to má vypadat, tak je to správně, ale dnes již Martin Vybíral ví, že to nebylo úplně dobré a byl po léta problém, zbavit se tohoto stylu a nefotografovat jako on - Vladimír Židlický. Dodnes jeho někteří spolužáci fotografují jako V. Židlický.

Šuška a Martin Vybíral jako kantor:

Po studiu na FAMU, kde studoval fotografii a přitom ještě pracoval jako noční hlídač, přišla revoluce a na Šušce nastala situace, kdy byl její ředitel Vladimír Židlický odvolán. V té době tu již učil Jiří Víšek a František Maršálek. Jelikož brzy Jiří Víšek onemocněl, nebyl zde dostatečný počet lidí pro výuku. Po domluvě nastoupil nejdříve na externí úvazek, který se potom dále rozšiřoval. Atmosféra při nástupu jako kantora tu pro něj byla jiná, bylo tu napětí a rozepře mezi kantory, kteří odcházeli

a přicházeli. Ale nicméně původní svobodný a tvořivý duch školy zůstal.

2.2 Mgr. Jiří Víšek

nar. 20.12.1960

Studia:

- 1976 – 1980 SUPŠ Brno
- 1981 – 1986 FAMU Praha

Praxe:

- 1987 – 1988 Pressfoto Praha – redaktor
- Od roku 1988 vyučuje na SŠUŘ Brno
- V 90. letech působil na FAVU Brno, FAMU Praha a v IRTMK Zlín
- V letech 1999-2003 vyučoval externě na SUPŠ v Uherském Hradišti
- V 90. letech absolvoval stáž ve finském Lahti.
- V roce 2002 vedl Workshop pro absolventy SŠUŘ a SUPŠ v Prostějově

Věnuje se i vlastní volné tvorbě, svým dílem se zařadil mezi naše přední tvůrce portrétní fotografie. Publikován v encyklopedii českých a slovenských fotografů, Praha 1993 a v knize Kdo je kdo 2000 a 2005.

Jak se stal Jiří Víšek fotografem?

Tak, jak se stalo i několika jeho spolužákům, jedním z nich byl i Rudo Prekop, že se hlásili na Šuřku nebo-li tenkrát na Střední Umělecko-průmyslovou školu a přijímací zkoušky byli obecné. Udělali výtvarnou práci a další úkoly a nakonec je rozřadili na

obory. Jiří Víšek napsal, že rád fotografuje a tady v té době vyučoval K. O. Hrubý s Antonínem Hynštem a najednou z něj byl fotograf a ne grafik! Původně myslel, že sem jde studovat grafiku.

Jaká byla šuška v době jeho studia?

Podle jeho slov, prostě toto byla a je stále škola, kde dílny nebo výtvarné práce vždy dominovaly. Zde voní malba po chodbách, tady se opravdu s něčím pracuje, tady se žije jinak. Ten pocit zažil kdysi na lidové škole umění, což byla základní škola, kde bylo poznat, když se tam pracovalo ve výtvarném oboru. A při studiu měl to štěstí, že mezi nimi byli starší spolužáci, třeba Ivan Emr, který znal současnou muziku a tak se vzdělávali ve věcech, které se běžně člověk na škole nedozvěděl...

Jak se Jiří Víšek stal učitelem fotografie?

V době před nástupem na post kantora fotografie působil jako redaktor Pressphota v Praze, to se psal osmdesátý osmý rok a Pavel Dias odcházel vyučovat do Prahy. Tehdejší ředitel Vladimír Židlický jej oslovil, aby nastoupil místo něj. Bohužel v té době nebylo moc lidí, kteří by sem mohli jít vyučovat, bylo za potřebí vysokoškolsky vzdělaného kantora v oboru fotografie, a protože absolventů FAMU z Moravy bylo málo, zůstal.

Jak ovlivnila Šuška jeho volnou tvorbu?

Na Šuřce fotografoval město- jako cvičení v době jeho studia a to jej ovlivnilo natolik, že město je jeho fotografický ateliér a fotí ho občas dodnes. Svoje portéty začal fotografovat teprve při studiu na Filmové akademii múzických umění (FAMU).

2.3 Ivan Emr

nar. 23.2.1958

Studia:

- 1976 vyučen – obor fotograf
- 1980 maturita na SŠUŘ – užitá fotografie
- 1985 – 1990 FAMU – umělecká fotografie – nedokončeno

Pedagogická činnost:

- SOU Polná - vedoucí praktické výuky
- SOU Praha
- 1993 – dosud SŠUD Brno

Autor mnoha reklamních fotografií, kalendářů, katalogů, spolupracuje na tvorbě publikací, zabývá se i fotografií dokumentární.

Jak se Ivan Emr stal fotografem?

Stal se fotografem ze zcela jednoduchého důvodu. Díky špatnému kádrovému posudku jeho otce, a tím pádem i jeho samotného, mu nebyl umožněn nástup na střední školu a musel si vybrat nějaký učební obor a zvolil si fotografii. I když nikdy předtím o fotografii neprojevil velký zájem, tak jej fotografie začala neskutečně bavit a baví jej dodnes.

Šuška v době studia Ivana Emra:

Díky jeho původu z malého města z Jižních Čech, se na ni díval hodně zvenčí a pro něj byla Šuška naprostá legenda, kam se málokdo dostane. Tenkrát se na školu, kromě normálních talentových zkoušek, přijímalo dle pravidel tak, že musel být někdo z jihočeského kraje, jiný z Ostravska atd. Takže po úspěšném přijetí se mu splnil sen, a on zde mohl studovat, Šuška v době jeho studia (v letech 1976-1980) byla i za tuhého

bolševického režimu svým způsobem svobodomyšlná oproti jiným školám, sice zde samozřejmě pořád hrozilo nějaké politické úskalí, ale snažili se tehdy jej moc nevnímat a školu v klidu dostudovat. Když byl v 2. ročníku, nastoupil na oddělení fotografie jako nový kantor pan Vladimír Židlický, na nějž všichni současní pedagogové rádi vzpomínají, protože to on přinesl do výuky tvrdou profesionalitu z FAMU. Do té doby mělo studium trošku charakter amatérského kurzu. Používaly se především základní levné kinofilmové či středofilmové přístroje jako Pentacon Six a podobné aparáty. Ale za V. Židlického se začalo pracovat s profesionální velkoformátovou technikou.

Jak se stal učitelem fotografie?

Jeho první působiště jako učitele fotografie bylo na fotografickém učilišti v Polném, kde působil jako vedoucí praktické části. A teprve potom se díky Martinu Vybíralovi, s nímž se již dlouhá léta přátelil, přestěhoval v roce 1993 do Brna, kde zpočátku působil jako fotograf na tzv. „volné noze“ a na školu nastoupil jako externí pedagog na pár hodin týdně. Časem se z toho stalo zaměstnání na plný úvazek.

Jak jej Šuška ovlivnila?

Ivan Emr už v době svých studií rád fotografoval reportáž, a v době jeho studia, kdy zde působil V. Židlický, který reportážní fotografií tak trošku opovrhoval, měl I. Emr již svůj vlastní styl. Nicméně nechal se přeci jen lehce ovlivnit V. Židlickým a do svých reportážních fotografií přidával něco neobvyklého, např.: je lepil na různé kartony nebo nafotografoval nějaké špagáty a provázky a poté je přidělal k fotografii, takže to působilo, že pokračují dál i mimo fotografii.

2.4 Jiří Dvořák

nar. 25.10.1962

Studia:

1978 – 1982 SUPŠ Brno

Praxe:

1990 – dosud SŠUD Brno

Autor reklamních fotografií s různou tematikou, spolupracuje s řadou výtvarníků, reklamních agentur a vydavatelství.

Jak se Jiří Dvořák dostal k fotografii?

Po absolvování základní umělecké školy, se hlásil na Šuřku a teprve během prvního týdne studia se dělali takzvané rozřadovací zkoušky na jednotlivé obory. Chtěl původně na oddělení grafiky, ale tam se již hlásilo kolem 80% studentů! Když chtěl na grafiku, snažil se udělat grafický úkol nejlépe, a ty ostatní trochu zkazit, nicméně na oddělení fotografie se žádný úkol tenkrát nedělal, jen se chodilo na ústní pohovor k Vladimíru Židlickému, který zde vyučoval. Základní otázka u něj byla, jestli je uchazeč technický typ, na to Jiří Dvořák odpověděl, že to nemůže posoudit, ale že si myslí, že je manuálně zručný. Poté se Vladimír Židlický zeptal, zdali si umí opravit kolo, na což Jiří odpověděl, že to pro něj není žádný problém, a od té doby studoval fotografii...

Jaká pro něj byla Šuřka v době jeho studia?

Jako pro chlapce z maloměsta, který najednou musel dojíždět do Brna, to byl obrovský skok oproti základní škole, především přístupem a náplní studia, prostředím. Vnímal to trochu jako oázu vnitřní svobody.

Jiří Dvořák jako učitel:

K povolání vyučujícího na Šuřce se dostal velmi podobně jako Martin Vybíral, se kterým studoval a přátelil se dlouhá léta. Takže když Martin Vybíral dostal po revoluci nabídku zde vyučovat, tak oslovil také Jiřího Dvořáka, aby sem přišel vyučovat s ním. Zprvu nastoupili jako externí kantoři, ale nakonec zde byla potřeba kantora na plný úvazek a Martin Vybíral v této době měl ještě neměl dokončeno studium na Filmové akademii múzických umění v Praze (FAMU), a tak padla volba na Jiřího Dvořáka.

3. OBOR FOTOGRAFIE V 90. LETECH

Jako první z dnešních pedagogů nastoupil Jiří Víšek (rok 1988), který začal jako velmi mladý pedagog, takže jej studenti brali spíše jako spolužáka než jako osobnost. V té době zde byli i dost zajímaví lidé jako J.Prcín nebo P.Kaprál a jim podobní. Po něm přišel Jiří Dvořák a Martin Vybíral (rok 1990), kteří nastoupili až v lednu a než se stačili trošku zaklimatizovat v nové roli středoškolského kantora, dostali do vedení třídu 4. ročníku, který maturoval a dokonce v pořádku i odmaturoval.

Jiří Víšek se o rok později stal vedoucím ateliéru. Nakonec jako poslední z dnešních současných pedagogů nastoupil Ivan Emr (rok 1993) a v roce 1995 se při dlouhodobějších zdravotních problémech Jiřího Víška stal vedoucím oboru Martin Vybíral a je jím dodnes.

V této době byl systém výuky zde již zaveden a nově příchozí kantoři se na něj snažili navázat, i když se jej jako absolventi nebo bývalí studenti FAMU snažili lehce přizpůsobit sobě samým a předvést to co se na FAMU nebo v předešlé praxi naučili. Například Ivan Emr v této době pracoval na zakázce pro pivovar

Budwaiser Budvar a tak zavedl cvičení na nafotografování piva. Tento systém technických fotograficky náročných cvičení byl již dávno vymyšlen už od J.Funkeho nebo J.Ehma, ale hlavně je to dílo profesora Jána Šmoka a všichni absolventi FAMU, kteří později někde vyučovali, tento systém cvičení přejali. Samozřejmě byl tento způsob cvičení přizpůsoben na výuku na střední škole.

Spíše než výuka a cvičení fotografických prací se změnila výuka technologie. Protože před tím technologii učil kantor, který byl chemik, ale s fotografií to nemělo mnoho společného, jen nějaké vzorečky a recepty, a pro potřeby v praxi to bylo neuplatnitelné. V této době se také začalo více pracovat s barevnou fotografií, především na popud Ivana Emra, který znovu zavedl tvorbu diafonů: diapozitivy s hudbou, kterou na Šuřce používal za dob svého studia. Diafon se používal již v době, kdy zde vyučoval K.O. Hrubý, v této době se zde také natáčely filmy, ale hlavně se pracovalo s velkoformátovou kamerou 13x18 cm. K.O. Hrubý tuto techniku sám moc neovládal, ale nicméně používáním této techniky se studenti naučili základům profesní fotografie na vysoké technologické úrovni. V době kdy Pavel Dias odcházel ze Šuřky v školním roce 1987/88 zde zanechal několik velkoformátových aparátů: Cadrar 435, Linhof 9x12, dvě Linhof supertechniky 6,5 x 9 a velmi dobrou kameru Linhof 13x18 cm.

Další problém byl otázkou vybavenosti, tady už za dob studia současných kantorů bylo vybavení velmi malé, bylo tu pouze několik zoufalých obyčejných lamp [obr. 4], záblesková světla se začala kupovat až později. První záblesková světla byla pořízena až začátkem 90. let [obr.5], potom se různě dokupovala, obměňovala, dostávala darem. Ať to již bylo fotografické vybavení do ateliéru, fotoaparáty od kinofilmových formátů, přes digitální aparáty po velkoformátové kamery a jejich různá příslušenství. Také se podařilo sehnat za velmi výhodných podmínek 3 velkoformátové zvětšovací přístroje značky Durst do temné

komory. A posledním úspěšným krokem byla zakázka, kde Martin Vybíral spolu se studenty čtvrtého ročníku lon vypracoval kalendář na propagaci středních odborných škol a učilišť [obr. 6]. Podařilo se tímto koupit nová záblesková světla.

4. ČESKÁ PARALAXA

Jeden z vůbec nejúžasnějších ročníků, byla sestava lidí okolo Jiřího Lívance (dnes Zykunda) – maturoval v roce 1995 a o rok níž Vojtěcha V. Slámy a Jana Fišera, Denisy Burkalové (dnes Blatné), Davida Židlického, Tomáše Nováčka a dalších. Sice se pořád mluví o těchto autorech, ale byly jich desítky. A ti zde založili skupinu Česká paralaxa. Při vzniku této skupiny kantoři nijak nepůsobili, spíš jen pozorovali a dělali si z toho i legraci. Zpočátku šlo především o brutální recesi, kdy tato skupina fotografovala jen na čtvercový formát dvouokou zrcadlovkou, zpočátku pouze českými zrcadlovkami, které vyráběla Přerovská Meopta a známe je jako Flexarety, později už přešli na jiné značky fotoaparátů jako Rolleiflex, Yashica nebo Hasselblad, ale pořád se dodržuje čtvercový formát fotografií. Ale Paralaxa byla také středoškolská aktivita takového typu, že pozvali kantory například do lomu za účelem posezení, sblížení se studenty a jiné společné aktivity...

Tehdy se začali objevovat lidé, kteří chtěli dělat více i něco mimo zadané školní cvičení a úkoly, jako třeba Peter Huba. To byl jeden z těch prvních a byl zase jeden i z posledních slovenských studentů. Dále J.Zykunda a spol. a pozdější ročníky, jako třeba ročník, kde jsem byl i já... Jelikož jsme dělali společné věci dohromady mimo školní zadání, podařilo se nám sehnat peníze od sponzorů a z různých grantů a mohli jsme takto uspořádat vlastní výstavy! První byla v roce 2007 na téma „Czech Made“ [obr. 7,8] na této výstavě vystavoval s námi také vedoucí oboru Martin Vybíral, o rok později jsme uspořádali

výstavu s názvem „700 cm čtverečních“ v rámci filmového festivalu Jeden Svět na téma sociálních problémů [obr. 9,10] a rok po maturitě jsme uspořádali workshop s následnou výstavou „Fotojam“. A pozná se, že studenti nechodí na tento obor jako do tělocviku, ale dělají i jiné věci a na ty se potom nejvíc vzpomíná, tak jako řekl Pavel Štecha Jiřímu Víškovi, když sem přišel učit, že nejvíce se bude vzpomínat na plenéry. A J.Víšek odvětil: „jaký plenéry?! Já chci vyučovat!“ [obr. 11] Nakonec musel uznat, že měl pravdu. Nejlepší bylo anebo vůbec je, že každý ze studentů je jiný.

5. PŘÍCHÁZÍ DIGITÁLNÍ ÉRA!

Asi nejvýznamnější změnou ve výuce byl nástup digitální fotografie. Pro výuku obrovská výhoda, protože se vše začalo urychlovat a úkoly se mohly zkracovat. První digitální fotoaparát, který se zakoupil v roce 1996, byl Kodak. Jeho pořizovací cena byla přes padesát tisíc a měl jen asi 1,5 megapixelů. A tímto se výuka změnila od základů, přestože se původně myslelo, že si každý ze studentů tak nějak sám vybere. Ale v současnosti kdy všichni většinou dělají digitální výstup a povinně musí také udělat mokré proces. Samozřejmě se na novinky reagovalo, a všechno byla otázka peněz, aby se mohlo dokupovat. Začínali tímhle způsobem, ale tento fotoaparát měl bohužel značné zpoždění. Viděno nejlépe na fotografování sportu - fotbalu, kde se zmáčkla spoušť a aparát se posunul tam, kde se očekávalo, že dopadne míč. Ze začátku také kantoři nebyli digitální technice moc nakloněni, i když se ji snažili dostat na školu co nejdříve. Technika byla nekvalitní, velmi drahá, měla obrovskou spotřebu energie a potom samozřejmě postprodukce v počítači, ty byly pomalé a všechno bylo zdlouhavé. Ale postupně se dokupovalo a obměňovalo, a pak nastal jeden moment, kdy se zjistilo, že určitá dlouhodobá cvičení se mohou zkrátit. A tak se třeba kniha o architektuře [obr. 12] nemusela

vypracovávat 3 měsíce, nebo katalog fotoaparátu, potom už byl problém spíše otázkou prostoru v ateliéru než v následné post-produkci. Protože digitální proces je mnohem rychlejší. Ale pozor, je to i další nebezpečí pro studenty, kdy se jim může zdát všechno snadnější. Samozřejmě i pro výuku je digitální proces lepší, protože můžete se studentem konzultovat okamžitě po expozici snímku na displeji fotoaparátu nebo na monitoru v počítači a případně student může expozici okamžitě zopakovat. Ovšem i další malé negativum přinesl digitální proces v poslední době, a to při přijímacích zkouškách, kdy dnes již digitální technika dosáhla takové úrovně, že většinu fotografické práce ohledně nastavení a dalších záležitostí udělá fotoaparát automaticky a je potom hodně těžké při talentových zkouškách poznat, zdali uchazeč má na zdejší studium...

Ale jsem rád, že klasické úkoly zůstávají, jako například: kniha tvář a tělo, což je klasické zadání z Famu, které zavedl Cliford Seidling, bylo to cvičení, které nebylo zaměřeno na akt, ale na techniku snímání a zvětšování. Teprve potom člověk pochopí, co ta fotografie znamená... a dokonale ho také naučí práci v ateliéru a v počítači je potom postprodukce už snadnější na různé retuše a úpravy než v temné komoře. Bohužel se s nástupem digitální fotografie začal zdražovat analogový proces, a stal se hůře dostupný. Dříve se daly zakoupit bez problému i samostatné chemikálie, když bylo potřeba „uvařit“ si vlastní vývojku, ale dnes pouze na objednávku a stěží. Nicméně věřím, že analogový proces si své příznivce najde a nezmizí docela. Myslím, že oba póly fotografie zůstanou, i když bude asi digitální fotografie převažovat nad analogovou.

6. ZMĚNY - 90. LÉTA VS. SOUČASNOST

Úkoly tehdy a dnes se moc nelišily, pořád se dělají určité věci, co definují co ta fotografie je nebo co má mít. Je tu jenom jedna

velká otázka, jestli má převážít volná tvorba na střední škole nebo povinná cvičení, která nikoho nebaví, když škola není vysoká škola, která je spíše zaměřena na volnou tvorbu. Ale to nikdo neví zcela jistě, takže zatím není možné na tuto otázku odpovědět, dokud se nezmění učební plán.

System cvičení byl jasný, velká cvičení se nemění, protože nemělo a nemá smysl je měnit, a tak když se dokoupily digitální fotoaparáty a doba se zkrátila, přizpůsobily se i úkoly. To co se změnilo, se mění ze dne na den a během 10 let se všechno kompletně předělalo. Mluvílo se o tom, že vznikla počítačová grafika, ale fotografie se změnila úplně a nikdo o tom nemluví... Prostě se to považuje za samozřejmost, prostě zase se fotografuje... Samozřejmě že se muselo jít s dobou a vyučovat digitální fotografii, ale zůstalo také vybavení na analogovou a to je obrovská výhoda. Naštěstí se analogová fotografie vrací a je vážená ale málokdo ji už dnes umí.

Na začátku 90. let se také na maturitu zadávaly 3 úkoly, dnes jsou pouze 2 – volný soubor a plakát na zadané téma. Tehdy to byl volný výstavní soubor, potom dokumentární živá fotografie formou publikace a nakonec technická fotografie. K redukci došlo především kvůli financím, protože dotace na maturity se zmenšily.

Když jsem se při rozhovoru s kantory zeptal na otázku, jak se změnili studenti z počátku 90. let oproti dnešním, dostal jsem většinou v odpovědích názor, že studenti co zde studovali na začátku 90. let, se chovali samostatněji, byli dospělejší, měli větší nadhled co se týče vztahu k reálnému životu, také byli cílenější, byli více zaměřeni na fotografii a většinou se jí věnovali delší čas před nástupem do školy a k přijímačkám nosili hotové soubory. Dnes se jí věnují chvíli a většina prací má charakter fotografií z rodinného alba. Samozřejmě, že lidi typu Jiřího Zykunda, byli vždy vzácní, ale dnes těch co dělají věci sami za

sebe a kantor jim nemusí říkat nic, ubývá. Největší neštěstí je, a opravdu to bohužel přibývá, že chodí lidi na obor, aniž by vůbec chtěli být fotografy! Ivan Emr vždy tvrdil, že se tu profesionalizuje, ale Jiří Víšek má již dnes dojem, že to už vůbec není pravda, že si chodí na střední školu, nějak ji chtějí přežít a prolézt bez zájmu a to je obrovská tragédie!

Dnes je to pro některé studenty spíše škola, kde se k normálnímu studiu všeobecných předmětů ještě navíc fotografuje, nicméně pokud se u fotografie někdo z každého ročníku udrží, je to úspěch. Samozřejmě je na škodu, pokud se talentovaní lidé přestanou o umění zajímat a přestanou tvořit a tak nás, diváky ochudí o své práce, ale naopak pro některé byla fotografie odrazovým můstkem do jiného uměleckého oboru, ve kterém našli uplatnění a jsou v něm úspěšní, třeba i proto, že mají za sebou fotografickou průpravu, to se potom každý člověk již na svět okolo sebe dívá jinak, a jinak jej i vnímá. Můžeme jmenovat již výše několikrát zmiňovaného Jiřího Zykunda, který není jen fotografem, ale i úspěšným kameramanem. Nebo třeba dvojice Tomáš Kopr a Jan Vala, kteří již během studia měli sklon k novým technologiím a dnes provozují ateliér na tvorbu internetových stránek a různých internetových obchodů.

Ale naštěstí se v každém ročníku objeví člověk či několik, kteří o ten obor zájem mají, a fotografií žijí, jako například Robin Krčmář (jenž loni úspěšně odmaturoval a nyní pokračuje ve studiu na FAMU), který se již od prvního ročníku zabýval army a military tematikou a nakonec udělal k maturitní zkoušce velmi dobrý soubor, kde pomocí montáže vkládal různé výbuchy či jiné katastrofické scény do fotografií z normálních sídlišť či městských krajin a scénérií, který mu nakonec pomohl při přijímacím řízení na Vysokou školu. Nebo teď studuje v prvním ročníku Eva Rybářová, která si pořídila velkoformátovou kameru na 18x24 cm a fotografuje výhradně na ni a následně dělá

kontakty těchto snímků, přičemž využívá i staré ušlechtilé techniky jako bromolejotisky nebo gumotisky a jiné.

Další na koho se hodně vzpomíná, je Marie Zachovalová, která vystudovala Famu, byla soustředěná a zaměřená na dokumentární fotografii, byla považována za jeden z nejsvébytnějších talentů české dokumentární fotografie, byla to taky velmi příjemná, přátelská a krásná bytost, bohužel přišla o život v sedmadvaceti letech při tragické nehodě během motocyklových závodů veteránů v Hořicích, zahynula i se svým tatínkem během závodu sajdkár, kde závodili jako tým. Před tragickou nehodou spolupracovala se současnými velikány české dokumentární fotografie jako J.Štreit nebo P.Dias na dokumentárních fotografických cyklech. Dnešní studenti jsou také celkově svobodomyšlnější a mají daleko více příležitostí k různým tématům, mohou si vyzkoušet bez problému vycestovat a zkusit si, jaké to je fotografovat třeba v Londýně nebo v Paříži.

Bohužel zájem o živý dokument dnes ustupuje lehce do pozadí, před různými možnostmi, které skýtá digitální fotografie, nicméně se přeci jen objevuje, ale spíš se jedná povětšinou o sociálně laděný dokument, kde se využívá hlavně témat ze současné moderní společnosti jako sprejeři, lidé závislí na drogách a podobně. Většinou jsou tyto soubory již fotografovány barevně a černobílé klasické podání na analog mizí. Dříve bylo zapotřebí také více manuální zručnosti, studenti se o vše museli starat sami, technika jim ještě nebyla tak velkým pomocníkem jako dnes, museli věnovat svým pracím daleko více času. Dnes se bere fotografie spíše jako médium, které mohu mít neustále u sebe, jako obrazový zápisník. Bohužel pak nastává situace, kdy se fotografuje takzvaně na kvantitu a ne na kvalitu fotografií. Potom je pro studenta spíše potřeba citu pro dobrý výběr než pro vystihnutí správného momentu, ale tohle je samozřejmě problém v digitální fotografii celkově, poněvadž k tomu velmi svádí, nejen při studiu na škole. Také se fotografie bere jako jedno

z médií, jež jsou dnes lehce dostupná jako třeba audiovizuální multimedia, filmy, animace a tak dále. Dříve tak rozsáhlé možnosti nebyly, a tak se studenti více zaměřovali na fotografii, jestli to je dobře nebo špatně lze jen velmi těžko posoudit. K tomuto problému si musí každý udělat svůj vlastní názor, podle vlastního přesvědčení a cítění.

Samozřejmě k tradičním tématům jako je portrét, krajiny, móda atd. přibyla díky digitální technologii ještě digitální koláž, kterou současní studenti hojně využívají ve svých volných souborech, jsou již tou generací, která považuje kvalitní digitální technologie za samozřejmost a následné předělání fotografií či doplnění o fiktivní věci rádi používají. Koláž jako taková nepřišla až s nástupem digitální fotografie, byla známá daleko dříve, ale nebyla tak hojně využívána pro její složitost při výrobním procesu.

Také v roce 2007 došlo na oddělení fotografie k větším stavebním úpravám, ateliér se přesunul na větší učebnu, z původní ateliérové místnosti se stala počítačová místnost [obr. 13] a temná komora byla zmenšena do dvou vedlejších menších místností, a z původní se stala velká světlá učebna. Nově se také vyučuje kresba i na fotografickém oddělení.

7. JAK DÁL?

Další otázka je, kam by mohla fotografie na Šuřce směřovat do budoucna? Kupodivu se to již tuší, protože název oboru je Fotografie a média a to znamená, že se kromě fotografie začíná vyučovat třeba i animace a další multimediální cvičení, i když kantoři jsou fotografové, ale všechno se odvíjí od pedagoga. Samozřejmě se bude oddělení vyvíjet, tak jak se bude vyvíjet fotografie samotná, ale nejspíš se bude muset velmi specializo-

vat a zaměřit na profesionální fotografii, protože dnešní široká veřejnost neví, co se dá na fotografii studovat, a přitom můžete studovat fotografii celý život a pořád Vás bude překvapovat a nebudete o ní vědět všechno.

Další v plánu na budoucnost je vybavování oboru, nejvíce problémový v současné době je tisk fotografií, protože na škole je pouze laserová tiskárna do formátu A3 a ta je velmi nekvalitní pro tisk fotografií.

Další změnou, kterou by rád vedoucí oboru Martin Vybíral zavedl, by byla výuka všech 4 ročníků, protože dnes je situace taková, že v jednom studijním roce jsou na oddělení pouze 3 ročníky, vždy jednou za 4 roky se obor neotevře, bohužel to platí o celé škole z kapacitních důvodů, a každý rok se neotvírají dva jiné obory. Problém je potom ve výuce na oddělení, protože každý rok, musí vyučující vyučovat jiný předmět, tomuto by chtěl Martin Vybíral zamezit a umožnit tak úzkou specializaci a vyprofilování kantorů na jednotlivé předměty. Tato snaha se v předmětu technologie zatím daří, kdy Ivan Emr, vždy vyučuje první ročník a další tři ročníky vyučuje Jiří Dvořák, ale tohle zaměření by bylo potřeba ve všech předmětech, ať už to jsou dějiny fotografie nebo třeba fotografický design.

Další velmi přínosnou věcí, jenž má vedoucí ateliéru v plánu, je uskutečnění přednášek různých autorů a představení jejich tvorby studentům. Již má také přislíbenou účast například Vojtěcha V. Slámy nebo Veroniky Bromové.

8. JAK TO VIDÍ STUDENTI?

Většina studentů nedá na Šuřku dopustit, pro většinu je to místo, kde můžou být sami sebou, je pro ně přesně takovou školou jakou vždy chtěli navštěvovat, většina z nich zažila šok, po nástupu do školy, jelikož byli zvyklí na základní školy,

a najednou je Šuřka ohromila svým prostředím, rodinným záze-
mím, klidem a uvolněností. Jak jsem již zmínil výše, tahle škola
má své „Genius Loci“ – svého „ ducha času“. Tady přijdete před
školu a už Vás upoutají ohromné krásné původní dveře, vezmete
za jejich mosaznou kliku a vejdete. Potom se nadechnete a ucítí-
te to! Ucítíte umění, ucítíte olej a temperu po chodbách, ucítíte,
že se tu něco děje, že to tu žije po svém... Absolventi jsou
z hodně velké části pravověrní a velmi rádi se vracejí a častokrát
vzpomínají na svá středoškolská léta strávená na Šuřce, jako na
nejlepší období svého života.

Samozřejmě jako každá škola, i tahle má několik malých chyb
a nedostatků, když se zaměříme na obor fotografie, tak největší
pravděpodobně bude výuka digitální postprodukce, kde by bylo
potřeba jít více do hloubky, ale základy dostane každý, nicméně
pokud se student touží tímto odvětvím zabývat dále a hlouběji,
musí si na něj přijít sám. Nikdo nepochybuje o kvalifikaci kanto-
rů jako fotografů v analogové ani v digitální fotografii, ale pro
složitě retuše je potřeba již rada profesionálního retušéra. Cel-
kově jsem se setkal s názorem, že by studenti ocenili, kdyby
výuka byla více současná, zaměřená na nejnovější technologie.

Na Šuřce se vždy tlačilo do profesionality, naučila takzvaně
„koukat“, a to Vám zůstane i když už třeba delší čas nefotografu-
jete. Tohle si ale uvědomíte až po nějaké době, uvědomíte si,
že na fotografiích najednou vidíte věci, které tam jiní nevidí.
Ať už to jsou chyby, jako špatný ořez fotografie nebo kompozi-
ce, neostrost snímku, přeexpozice či podexpozice, popřípadě
něco dalšího. Prostě díky tomuto vytrénování očí a hlavy, rovnou
při focení komponujete bez velkého přemýšlení, jde Vám to
většinou samo, už tak nějak vnitřně cítíte, že takhle to je ta
správná kompozice a také ten správný okamžik na zmáčknutí
spouště, také rovnou komponujete do různých prostorových
plánů.

Další velké plus je práce na projektech, ať již zadaných technických cvičeních nebo volné tvorby, kdy je každá práce už od počátku koncipována jako cyklus, jak výstavní soubor, protože udělat jednu dobrou fotografii, zvládne dnes již skoro každý, ale vytvořit soubor fotografií, které na sebe navazují, doplňují se a korespondují spolu a přitom si zachovávají vysokou uměleckou i technickou kvalitu, je velmi těžké. Také metodika výuky je velmi dobrá, protože se vyučuje málo studentů, oproti jiným školám, ať již u nás v České republice nebo ve světě. Toto zjištění velmi překvapilo kantory z anglické spřátelené školy, kteří zde byli na exkurzi. Díky tomuto stylu výuky mají kantoři čas se studentům věnovat individuálně, mohou pomoci již při samotném fotografování v ateliéru nebo při mokrém procesu v komoře a v dalších případech. Druhotnou věcí této výuky je také prohlubování kontaktu mezi studenty a kantory, proto výuka působí, skoro až rodinným dojmem, proto jsou kantoři chápáni spíše jako kolegové, kteří poradí, než jako přísná autorita.

9. CO ŘÍCI NAKONEC?

Posláním oddělení fotografie na Střední škole umění a designu v Brně není jen výborně osvojené řemeslo, ale také dovednost zacházet s výtvarnými prostředky tvořivě a podřídít je určité užití funkci. Výuka spočívá ve vhodném řazení a gradaci jednotlivých výtvarných cvičení a zejména v neustálém osobním dialogu s každým žákem během každého úkolu. Obecně lze říci, že je učí vidět a myslet, že je inspiruje k nadšení a vynalézavosti, ale že je upozorňuje i na nutnost řádu. Studenti poznávají emotivní a výtvarné možnosti struktur, tvarů, kompozice a tonality, které pro ně nepřepisují pasivně skutečnost, ale stávají se znaky určité části skutečnosti a přizpůsobují se fotografickým žánrům.

Je zajímavé pozorovat, k jak různým výtvarným výsledkům docházejí jednotliví autoři u jediného zadaného cvičení. Jak dalece se liší ve způsobu vidění, v intenzitě prožitku, v míře výtvarné imaginace, jejichž výsledkem je jejich výtvarné pojetí – výběr motivu, světlo, kompozice,... Často tu vznikají fotografie výrazově silné, působící jako hotová umělecká díla. Studenti přitom ovšem vědí, (neboť jsou na to v dialogu kantorem upozorňováni), jak dalece se dali inspirovat určitým vzorem, čemu a komu se jejich fotografické pojetí podobá a blíží, do jaké míry se dali strhnout určitou módní vlnou, jakou úlohu při jejich práci sehrála náhoda. Vědí, že se jenom učí, hledají, že podřizují svůj výtvarný styl funkci od případu k případu, že jejich fotografie jsou jenom experimenty a studii, daleko od osobní výpovědi, k níž většinou ani nesměřují. Myslím, že toto vědomí je nejlepší zárukou etické hodnoty jejich příští a už samostatné práce a volné tvorby.

Převážná většina z nich má výborné předpoklady stát se tvořivými pracovníky v užití oblasti – výbornými a vynalézavými reportážními, reklamními nebo třeba módními fotografy. A u několika z nich – možná – bude touha tvořit tak silná, že jejich výtvarný výraz přesáhne užitou funkci a bude osobním sdělením o hodnotách současného světa.

ZÁVĚR

Dospěl jsem k závěru, kde bych rád řekl, že Střední škola umění a designu je zajisté školou na svém místě s velmi dlouholetou tradicí a pozoruhodnou historií, její studenti ji mají rádi a velmi rádi se po skončení studia vrací a setkávají se svými spolužáky a kantory, ať je to již v oboru fotografickém či jakémkoli jiném. Oddělení fotografie je a samozřejmě bylo a bude takové, jako jeho studenti, bude mít snahu vždy držet krok s nejnovějšími technologiemi, s novými módními vlnami, se kterými možná přijdou sami studenti – mladí autoři. Nejvýznamnější změnou po roce 1989 byl nástup digitální fotografie, díky kterému se musel celý systém výuky změnit a přizpůsobit, ale i k dalším změnám došlo, ať již v oblasti fotografických témat, kde se hodně začala používat technika koláže nebo třeba v přestavbě ateliéru samotného. Snad se jí bude dařit udržet si velmi dobrý standart svých prací i nadále. Doufám, že se Šuřce bude dařit i v letech, která teprve přijdou, že její kvalita bude jen a jen lepší, že zde vznikne ještě hodně dobrých uměleckých souborů, že z ní vzejde mnoho umělců, a nejen umělců, ale především dobrých řemeslníků, kteří svými pracemi obohatí náš svět.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

STŘEDNÍ ŠKOLA UMĚLECKÝCH ŘEMESEL A VYŠŠÍ
ODBORNÁ ŠKOLA UMĚLECKÝCH ŘEMESEL Husova 10,
80. výročí založení školy, 1.vyd. EXPODATA-DIDOT,
spol. s.r.o. nákl. 500 ks, Brno, 2004 ISBN 80-902275-6-2

STŘEDNÍ ŠKOLA UMĚLECKÝCH ŘEMESEL V BRNĚ
Husova 10, *Užitá Fotografie, Sedmdesát let ŠURĚ*, 1994

PÁTEK Jiří, Z odstupu a nadhledu. Fotograf Jiří Víšek, *Host*, 2006,
č. 7, s. 40 – 41 dostupný z WWW:
<<http://www.photorevue.com/phprs/view.php?navezclanku=&cislocianku=2007040902>>

DUFEK Antonín, Snímky nehybného světa. Fotograf Martin
Vybíral, *Host 6*, 2008 dostupný z WWW: < http://www.martin-vybiral.cz/texty/duf_2.html >

PAVLÍČKOVÁ Jana PhDr, *Historie školy* [online]. [2011-05-12]
URL: <<http://www.ssudbrno.cz/ssud/historie.html>>

VYBÍRAL Martin Mgr, *Užitá Fotografie a Média* [online].
[2011-05-12] URL:
<<http://www.ssudbrno.cz/ssud/fotografie/main.html> >

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

1 - BUDOVA STŘEDNÍ ŠKOLY UMĚNÍ A DESIGNU

2 - PŘEDNÁŠKA A. DUFKA

3 - PLAKÁT NA ŠUŘINKY 2004

4 - ATELIÉROVÉ VYBAVENÍ 1979

5 - ATELIÉR V ROCE 2004

6 - KALENDÁŘ PRO STŘEDNÍ UČILIŠTĚ 2011

7,8 - CZECH MADE -VÝSTAVA STUDENTŮ 3. ROČNÍKU 2007

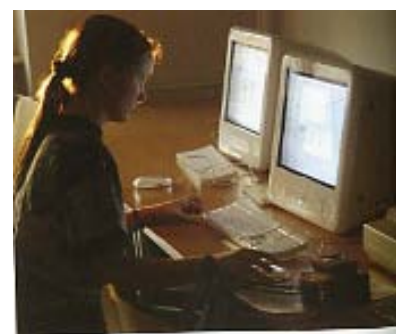
9,10 - 700 CM ČTVEREČNÍCH - SOCIÁLNÍ PLAKÁTY VÝSTAVA STUDENTŮ 4. ROČNÍKU 2008

11 - PLENÉR 2005

12 - J.HÁJEK KNIHA O ARCHITEKTUŘE
3. ROČNÍK 2001

13 - POČÍTAČOVÁ UČEBNA 2007

UKÁZKA PRACÍ STUDENTŮ STŘEDNÍ ŠKOLY UMĚNÍ A DESIGNU

A. Otýpka, O. Telecký - Plenér 2005

A. Hájek - kluzurní práce 2011 4. ročník

M. Czanderle - Poledne 2005

O. Telecký - maturitní práce 2006

S. Veselá - klauzurní práce
4. ročník 2011

A. Hájek - cvičení architektura 3. ročník 2010

D. Mitáš - klauzurní práce
2. ročník 2009

M. Vogl - klauzurní práce
2. ročník 2008

LEXUS RX 450h

NOVÝ RX 450h

Zcela nový RX 450h představuje další důležitý krok k minimalizaci škodlivých dopadů na životní prostředí a zvýšení radosti z jízdy. Tento krok umožnila druhá generace hybridního pohonného ústrojí Lexus Hybrid Drive, která inteligentně kombinuje průlomový zážehový motor V6 3,5 litru se dvěma vysoce výkonnými elektromotory a pokrokovou kompaktní sadou akumulátorů. Vzájemná spolupráce těchto zdrojů hnací síly dává k dispozici maximální kombinovaný výkon 220 kW.

Při prudké akceleraci zažije řidič úžasně hladký a lineární nárůst výkonu bez šubání nebo prodlev konvenčních převodovek, který vede ke zrychlení z 0 na 100 km/h za pouhých 7,8 sekundy.

Je skutečně pozoruhodné, že ačkoli RX 450h se dokáže výkonem a zrychlením vyrovnat motorům V8, dosahuje inovativní hybridní pohonná soustava tohoto vozu extrémně nízké hodnoty emisí CO₂. Ve skutečnosti pouze 148 g/km u modelu s pohonem všech kol a 140 g/km u nově nabízené verze s pohonem předních kol. Podobných hodnot dosahují čtyřválcové kompaktní vozy.

PRŮLOMOVÝ CROSSOVER

V roce 1998 se stal crossover RX prvním luxusním SUV na světě. Do té doby se myšlenka vozidla pro sportovní vyžití SUV (Sports Utility Vehicle), které by se vyrovnalo svými jízdními vlastnostmi, výkonem, kultivovaností a jízdním komfortem luxusnímu sedanu, vznášela pouze v říši snů. Lexus udělal tento sen realitou. Vizionářsky pojatý nový RX vychází z průkopnické tradice prvního crossoveru Lexus a nabízí nejen jedinečnou syntézu sofistikovaného výkonu, průlomových technologií a fascinujícího designu, ale na vozidlo této velikosti také mimořádně nízkou úroveň emisí CO₂. Nejnovější RX opět zvyšuje měřítko pro kvalitu a spokojenost zákazníků, neboť se vyrábí v oceněné "ekologické továrně" Lexus na japonském ostrově Kjúšú. Pečlivě zpracovaný projekt tohoto výrobního závodu omezil negativní dopady výroby a souvisejících procesů na životní prostředí.

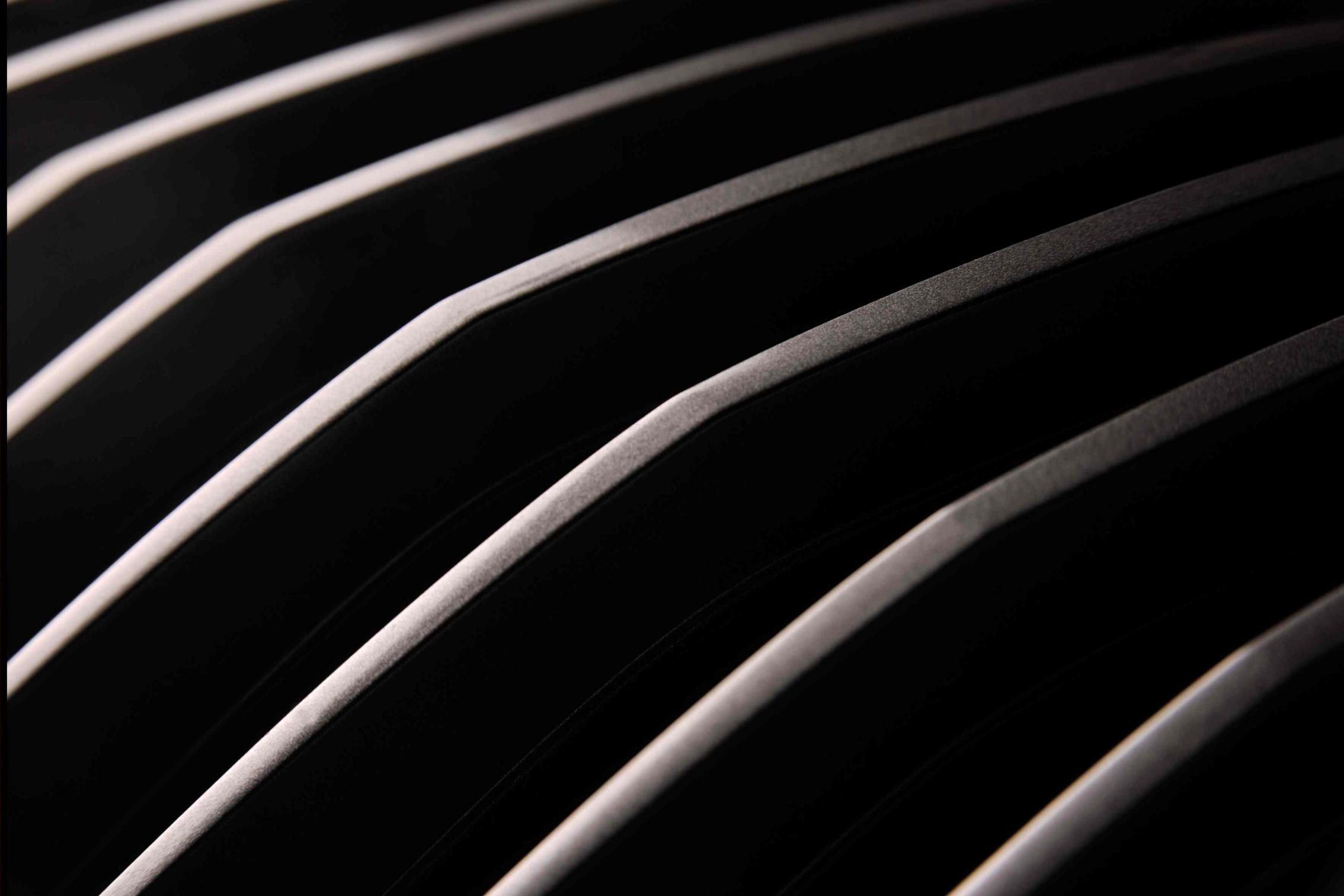

DESIGN BUDOUCNOSTI

Díky spojení futuristického designu s japonskou vášní pro řešení paradoxů nabízí nový RX úchvatný vzhled s typickým prostorem velkého SUV, zatímco osobité křivky v oblasti "ramen" a zadních střešních sloupků vytvářejí dynamickou architekturu podobnou kupé.

Dokonce i v klidu vyzařuje nový RX nezaměnitelnou auru překypující síly. Jeho elegantní a uklidňující postoj maximálně využívá působivé délky rozvoru a tento celek harmonicky doplňuje vysoká silueta střechy, zatímco umístěním přední masky chladiče nízko a světlometů vysoko vytvořili designéři značky Lexus robustní vzhled, který propůjčuje tomuto vozu velmi rozhodný charakter.

Při pohledu ze strany vytvářejí překrásné chromované okenní lišty elegantní konkávní křivku, která opticky spojuje šipovité tvary přední a zadní části vozu, jež jsou pro vozy značky Lexus charakteristické. Ohromující preciznost výroby spočívající v těchto detailech odráží špičkovou kvalitu nového RX.

TECHNICKÉ ÚDAJE

RX450h

MOTOR

Zdvihový objem (cm³) - 3456

Válce/ventily - V6/24

Mechanismus ventilů - VVT-i

Typ paliva - Benzin, 95 oktanů nebo více

Maximální výkon (kW/ot. za min.) - 183/6000

Maximální točivý moment (Nm/ot. za min.) - 317/4800

PŘEVODNÉ ÚSTROJÍ

Pohon E-FOUR - Pohon předních kol (elektronicky řízený pohon všech kol)

Převodovka - Hybridní převodovka, která obsahuje elektronicky řízenou převodovku Electronic-Continuously Variable Transmission (E-CVT) s plynule měnitelným převodem a sekvenčním režimem řazení

HYBRIDNÍ SYSTÉM

Maximální výkon systému (kW) - 220 220

Přední elektromotor - Typ AC synchronní - permanentní magnet - Maximální výkon (kW) 123

Maximální točivý moment (Nm) 335

Zadní elektromotor - Typ AC synchronní, - permanentní magnet - Maximální výkon (kW) 50

Maximální točivý moment (Nm) - 139

Vysokonapěťový akumulátor - Typ Nikl-metal hydridový (Ni-MH)

VÝKON

Maximální rychlost (km/h) - 200

Zrychlení 0-100 km/h (s) - 7,8

SPOTŘEBA PALIVA* (l/100 km)

Město - 6,6

Mimo město - 6,0

Kombinovaný provoz - 6,3

EMISE CO₂* (g/km)

Úroveň emisí - Euro V

Město - 155

Mimo město - 141

Kombinovaný provoz - 148

BRZDY

Přední - Větrané kotoučové

Zadní - Větrané kotoučové

ZAVĚŠENÍ

Vpředu - Se vzpěrami McPherson, vinuté pružiny

Vzadu - Dvojitě lichoběžníkové

ŘÍZENÍ

Typ - Hřebenové s EPS (elektrický posilovač řízení)

Otáčky (mezi úvratěmi volantu) - 2,79

Minimální poloměr otáčení (m) - 5,7

HMOTNOSTI (kg)

Celková hmotnost vozidla - 2700

Pohotovostní hmotnost vozidla - 2110-2205 (min.-max.)

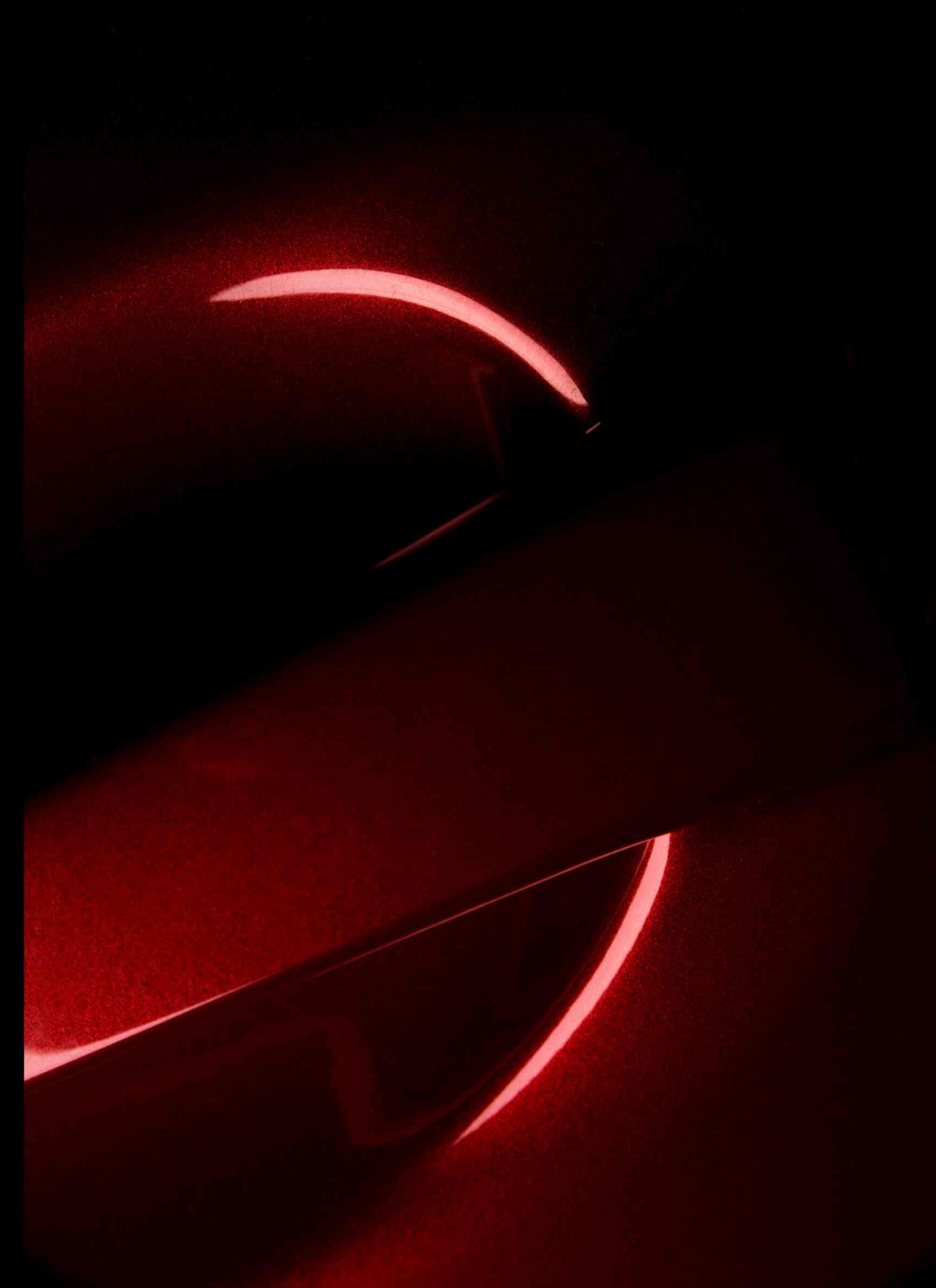
Největší technicky přípustná hmotnost přívěsu - brzděného 2000

Největší technicky přípustná hmotnost přívěsu – nebrzděného 750

OBJEMY (l)

Palivová nádrž - 65

Zavazadlový prostor - 1 496/825/1570

Radovan Saiss
2011

U.S. AIR FORCE

Pilsner Urquell

170ml	1,20
330ml	2,40
500ml	3,60
1000ml	7,20
1500ml	10,80
2000ml	14,40
2500ml	18,00
3000ml	21,60
3500ml	25,20
4000ml	28,80
4500ml	32,40
5000ml	36,00
5500ml	39,60
6000ml	43,20
6500ml	46,80
7000ml	50,40
7500ml	54,00
8000ml	57,60
8500ml	61,20
9000ml	64,80
9500ml	68,40
10000ml	72,00

Rezervujte si místo s jistotou posezení
Volejte 566 615 530.

BONAGUARDA

naqua

vojola original

Pilsner Urquell

Nestlé

Marlboro

American flag bandana

69

LEADER

USA

LEADER

USA

USA

